Roma Songailaitė

Skerdėjų g. 2, 6, 8

2007 m. birželio–spalio mėnesiais MLIM vykdė archeologinius tyrimus naujai suformuotame sklype Skerdėjų g. 2, 6, 8 Klaipėdoje. Tyrimų užsakovas buvo UAB „Ilgalaikių investicijų kompanija“. Bendras sklypo dydis – apie 1500 m^2. Iš jų pastatai bei komunikacijos užima apie 500 m^2. Ištirtas 947 m^2 plotas. MLIM perduoti archeologinių tyrimų metu rasti 1882 radiniai su jų nuotraukomis, datuojami XVII a. pabaiga – XX a.

Tyrimų metu nustatyti du kultūrinių sluoksnių horizontai: XVII a. pabaigos – XVIII a. pradžios bei XIX–XX a. vidurio. Kultūrinis sluoksnis tirtuose plotuose buvo 0,9–1,8 m storio. Tirtas sklypas yra vadinamajame istoriniame Odų (Frydricho) priemiestyje, kurio ŠR pakraštyje (dabartinės Tiltų, Daržų g. iki Aukštosios g.) pirmieji pastatai datuojami XVII a. pradžia. Iš rašytinių šaltinių yra žinoma, jog 1571 m. Prūsijos hercogas Albrechtas Frydrichas „amžinai paveldima teise“ šią teritoriją padovanojo Klaipėdos miestui. 1693 m. Odų priemiesčiui suteikus privilegiją, jis buvo pavadintas Frydricho miestu, kuris 1722 m. buvo prijungtas prie senamiesčio. Teritorija tarp dabartinių Tiltų ir Pilies g. buvo užpelkėjusi. XVII a. pirmoje pusėje pradėjo formuotis Daržų g. atkarpoje iki Aukštosios g. XVII a. antroje pusėje užpylus pelkę buvo pratęsta Daržų g. ir išvesta Skerdėjų g. Skerdėjų gatvėje nuo XVIII a. 1769 m. liepos 1 d. raveline priešais Tilto vartus buvo pastatyta skerdykla ir perduota naudoti. Ją sudarė pati skerdykla, galvijų aptvaras ir vidurių perdirbimo namas (*Kiiterhaus*).

1812 m. plane galima lokalizuoti du pastatus, buvusius tirtų sklypų PV pusėje. Iki šiol išlikęs Skerdėjų g. užstatymas susiformavo XX a. pradžioje. Skerdėjų g. 2 bei 6 pastatai statyti 1920 m. Kieme stovėjo keli ūkiniai pastatai. Po II Pasaulinio karo buvo išlikęs Skerdėjų g. PV pusės užstatymas. Atsirado ir naujų priestatų. Kaip pasakojo buvęs gyventojas, „prieškaryje buvęs Skerdėjų gatvės 2 pastatas jau nugriautas. Dabartinis Skerdėjų gatvės 2 pastatas buvęs Skerdėjų gatvės 4, o prie dabartinio Skerdėjų gatvės 6 buvo pristatytas 4A“. Jame nuo 1955 m. ir gyveno pasakotojas Vladas Razutis, gimęs 1947 m. Vėliau, apie 1964 m., buvo pradėtas rekonstruoti dabartinis Skerdėjų g. 6 pastatas, o apie 1986 m. – ir dabartinis Skerdėjų g. pastatas 2, nugriovus jo priestatą. 1985 m. sklypo PV pusėje, ties sklypo riba buvo pastatyti garažai, apie 2002 m. nugriauti. Šių garažų bei ūkinių pastatų pamatai tyrimų metu rasti plotuose 4 ir 5. Prieš tyrimus rasta teritorija susiformavo apie 2002–2004 m., kai buvo nugriauti menkaverčiai pastatai ir palikti tik avarinės būklės pastatai Skerdėjų g. 2 bei 6.

Plotas 1 kastas 3 m į ŠV nuo pastato Skerdėjų g. 2, prie Skerdėjų g. šaligatvio. Ploto dydis 10x10 m (100 m^2). Kultūrinio sluoksnio storis plote buvo 1,1–1,3 m. Nuo 0,5–1,1 m gylio rasta daug XVIII–XIX a. buitinės keramikos šukių, olandiškų pypkių galvučių bei kotelių fragmentų. Sluoksnis supiltinis. Pastatų fragmentų nerasta. 1,1–1,7 m gylyje sluoksnis datuojamas XVII a. antrąja puse – XVIII a.

9 metre nuo ploto R kampo 1,5 m gylyje rasti sukasti buvusios tvoros (sklypo ribos) apie 15 cm skersmens rąstai, kurių išlikęs aukštis 40 cm. Tvora ėjo per visą plotą ŠR–PV kryptimi. Ploto Š kampe 2 m gylyje (H_{abs} 1,00

m) po supiltiniu šlyno sluoksniu rasti sukrauti žabai. Ši sklypo vieta buvusi užpelkėjusi.

Plotas 2 kastas 4,5 m į PR nuo Daržų g. Jo dydis 15,2x15,6 m (237 m^2). Kultūrinio sluoksnio storis 1,2–1,6 m. Ploto PV pusė galėjo būti intensyviai užstatyta tik nuo XVIII a. pradžios, nes ankstesnio kultūrinio sluoksnio nerasta, išskyrus supiltinius sluoksnius, kurių radiniai (kokliai) analogiški Klaipėdos pilies radiniams. Istorinių šaltinių duomenimis, sklypo teritorijoje 1769 m. buvo atidaryta skerdykla su aptvaru ir 2 pastatais. Plotuose 4–5 aptikti tvoros rąstai priskiriami antrajam kultūrinio sluoksnio horizontui, datuojamam XVIII a. pradžia. Išskiriami 2 kultūriniai horizontai su buvusiais pastatais. Įvairaus laikotarpio pastatų ŠR sienos nuo Skerdėjų g. nutolusios apie 21–23 m. Rasta XIX a. antros pusės bei vėliau, jau XX a. pradžioje rekonstruoto pastato ŠR išorinė 8,5 m ilgio bei 90 cm pločio siena ir 5,7 m ilgio ir 60 cm pločio skersinė siena. Pamatų akmenys kloti ant dviejų šalia vienas kito paklotų 30 cm pločio rostverkų. Išorinės sienos pamatuose tarp rostverkų sudėti nedideli lauko rieduliai, užpilti smėliu. Šio pastato kita išorinė siena liko į PV už tyrinėto sklypo. ŠR sienos pamatų rostverkas atsidengė ploto ŠR sienoje. Šiame horizonte rasta viena ūkinė duobė bei 2 lauko tualetai, grindinys, kanalizacija bei vandentiekis. Pastatas pažymėtas XIX a. antros pusės – XX a. pirmos pusės Klaipėdos miesto planuose.

IA horizonte rasti XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios pastato pamatų fragmentai leistų apytiksliai nustatyti pastato dydį: 12x 6 m. Šiame horizonte rasti mediniai latakai, medinėmis lentomis klotas kiemas prie pastato bei ūkinė duobė.

2 horizonte rasti pastato ŠR sienos pamatai (apardytų) buvo apie 13 m ilgio, apie 0,5–1 m pločio. PR sienos pamatų fragmento ilgis – 4,5 m, plotis – 30–70 cm. Šiam pastatui tenka priskirti ir išlikusios krosnies 2,4x2 m dydžio pamatų padą. Pastato išorinė siena orientuota V–R kryptimi. Prie krosnies rasta puodyninių koklių šukių. Pastatą galima datuoti XVIII a. pradžia.

2 horizonto apatiniuose sluoksniuose rastą keramiką bei koklių šukes būtų galima datuoti XVII a. antrąja puse. Tačiau abejonių kelia faktas, kad plote skiriasi aukščiai. Teigti, kad šioje vietoje XVII a. pabaigoje buvo užstatymas, negalima. XVII a. radiniai aptikti 1,5–1,9 m gylyje, kur buvo supiltiniai sluoksniai. Nei užstatymo, nei vientiso to laikotarpio sluoksnių neaptikta arba jie sunaikinti perstatant pastatus XVIII–XIX a. Ploto P kampas prie rastosios krosnies perkastas sovietiniais metais, klojant šiluminę trasą. Buvęs pirminis paviršius ploto ŠV pusėje (H_{abs} 0,75 m) 30–40 cm žemesnis už PR (H_{abs} 0,45 m).

Plotas 3 pamatuotas 2 m į PR nuo pastato Skerdėjų g. 6. 21x13 m (240 m^2) dydžio. Kultūrinio sluoksnio storis buvo 1–1,2 m. Plote išskiriami 2 horizontai. Pirmajame horizonte rasti pastato, statyto XIX a. antroje pusėje, pamatai. Pastatas buvo apie 16x9 m dydžio, pamatai apie 80 cm pločio, 70 cm ilgio. Pamatas statytas ne ant rostverkų. Šiam horizontui priskiriamos rastos 2 ūkinės medinės konstrukcijos duobės, buvusios prie pastato R ir P kampų, bei dvi medinės dėžės (rūsiai), buvusios pastato viduje. Prie pastato PR šono buvęs lauko akmenimis grįstas įvažiavimas – likęs 8–9 m ilgio bei 2,5–3 m pločio grindinys. Likusi jo dalis nuardyta sovietiniais metais klojant vandentiekį.

2 horizontui galima priskirti rasto pastato pamatų apie 5 m ilgio bei 70 cm pločio fragmentą bei 3 statines. Dvi ąžuolinės statinės

buvo sujungtos po pamatų akmenimis paklotu mediniu lataku. Statinių šulai su išgręžtomis skylutėmis vandeniui subėgti. Statinės tvirtintos mediniais lankais. Šiuo metu jos konservuotos ir bus atstatytos. Tame pačiame horizonte rasta ūkinė duobė. 2 horizontas perkastas kasant pamatus XIX a. antros pusės pastatui bei klojant vandentiekį į pastatą. Paviršiniuose sluoksniuose rasti XVII a. pabaigos koklių fragmentai.

Plotas 4 matuotas sklypo PV pusėje. Jis 10x11 m dydžio (110 m^2). Kultūrinio sluoksnio storis buvo 0,9–1,1 m. Pirmajame horizonte aptikti supiltiniai griuvenų sluoksniai. 2 horizonte rasta rąstų tvora, nuo Skerdėjų g. nutolusi per 20–21 m. Ji orientuota PR–ŠV kryptimi. Rąstai 20–22 cm skersmens, prie jų PV pusėje aptikta ūkinė statinė, užpilta kalkėmis. Joje rasta butelių dugnų. Ši sklypo dalis buvo ūkinės paskirties, nors pastatų nerasta. Šiame horizonte rastos 3 ąžuolinės statinės, sukastos į įžemį (šlyną). Apatiniuose sluoksniuose išryškėjo čia buvęs 60 cm pločio, apie 7 m ilgio griovys, ėjęs P–Š kryptimi.

Kontrolinėje perkasoje tarp 3 ir 4 plotų ištirtas apie 25 m^2 plotas. Ištirtos 2 ūkinės duobės, kurių dalys buvo rastos plote 3. Likusi kontrolinės juostos dalis perkasta klojant vandentiekį.

Plotas 5 matuotas Skerdėjų g. 6 buvusiame kieme. Jo dydis 11,5x18 m (apie 207 m^2). Kultūrinio sluoksnio storis buvo 1–1,1 m. Pirmajam horizontui priskiriamas rastas pastatas su 2 rūsiais pastato išorėje bei 2 pusrūsiais pastato viduje. Pastato dydis 10x6 m. XX a. antroje pusėje ant pamatų buvo pastatyti ūkiniai sandėliukai. Jie nugriauti prieš 5 metus.

Plote rasta dar prieškaryje paklota kanalizacija, šulinys prie pastato Skerdėjų g. 6, 2 horizontui būtų galima priskirti rąstinės tvoros tęsinį, rastą 4 plote, ūkinę duobę, prie jos grįstą taką iš lauko riedulių bei kitos tvoros iš rąstų fragmentą, buvusį ties pastatu Skerdėjų g. 6 ir besitęsiančią į PV pusę. Ji buvo sunaikinta statant 1 horizonte rasto pastato rūsius.

Daugiausia radinių rasta ploto PR pusėje. Jie datuojami XVIII–XIX a. Likusi ploto dalis perkasta. Buvęs pirminis paviršius aptiktas H_{abs} 1,85 m.

Sklype nebuvo tiriamos vietos, kur paklotas vandentiekis, ryšiai bei šiluminė trasa. Prieš 2–3 metus, remontuojant šiluminę trasą, teritorija buvo perkasta. Išlikę pastatai Skerdėjų g. 2, 6 statyti 1920 m., rekonstruoti 1964 ir 1985 m.

Skerdėjų St. 2, 6, and 8

In 2007 the MLIM conducted a field survey at a newly created plot at Skerdėjų St. 2, 6, and 8 in Klaipėda. This plot is in the so-called historic suburb of Odų (Friedrich), where the first buildings on its NE edge (present-day Tiltų and Daržų streets up to Aukštoji street) date to the early 17th century. The plot's total area is about 1500 m^2, of which 947 m^2 was excavated, and 1882 finds were discovered and handed over to the MLIM. During the excavation 2 cultural layer horizons were established: late 17th – early 18th century and 19th – mid-20th century. The cultural layer was 0.9–1.8 m thick in the investigated areas. Fragments of building foundations, fences, rubbish pits, wooden boxes, barrels, pottery, stove tiles, and glass bottles were discovered in the excavated areas.